

Verlag 174^e NVWV bijeenkomst “Divers grasland voor boer, bij, boerenlandvogel en burger” in huis Wylerberg te Beek-Ubbergen

Interesse voor functionaliteit en diversiteit in grasland is geen nieuw thema merkte dagvoorzitter **Nick Van Eekeren** op in zijn openingsrede. De laatste decennia liepen verschillende projecten, in Nederland en daarbuiten, rond dit thema die de voordelen van diversiteit in grasland duidelijk belichtten. In de praktijk verandert, tot grote frustratie van Nick, amper wat. Dit in tegenstelling tot landen zoals Nieuw-Zeeland, waar het gebruik van grasklaver en kruiden zoals weegbree en cichorei goed ingeburgerd is.

Een rondvraag van Nick leerde dat het publiek circa uit telkens een kwart onderzoekers, adviseurs, onderwijzer en beleidsmedewerkers bestond. Er waren slechts een tweetal landbouwers aanwezig.

Volgende sprekers kwamen aan bod:

- **Anne Van Doorn (WUR): Kruidenrijk grasland, onmisbaar voor natuurinclusieve landbouw.**

Anne schetste het bredere kader waarin deze studiedag geplaatst kan worden: In tegenstelling tot conventionele landbouw, waar biodiversiteit slechts een randvoorwaarde is, is de biodiversiteit een sleutelkenmerk in natuurinclusieve landbouw, waar het verdienmodel rond biodiversiteit gebouwd wordt. Kruidenrijk grasland is hier een onmisbaar onderdeel van. Anne kaartte aan dat het niet altijd erg duidelijk is wat men bedoelt met kruidenrijk grasland. Vaak neemt men de definitie van 15 soorten/m² als ondergrens voor kruidenrijk grasland, maar grasland met een dergelijk diversiteit is echt zeldzaam in Nederland. Voor productiegrasland dringt een ander criterium zich dus op.

Vervolgens gaf Anne een overzicht en toelichting van initiatieven rond natuurinclusief grasland in Nederland. Zoals “Kringlooplandbouw”, “biodiversiteitsmonitor”, “Green deal (onderwijs)”, “King of Meadow”, “Aanpassing pachtbeleid Staatsbosbeheer”, ... Op de biodiversiteitsmonitor werd wat dieper ingegaan. Dit initiatief, getrokken door oa. Friesland Campina, WWF en Rabobank, heeft als doel een systeem van indicatoren te ontwikkelen dat kan gebruikt worden om melkveehouders te belonen voor biodiversiteits- of milieu-inspanningen, zonder dat er maatregelenvoorschriften komen voor de veehouders. De monitor is gestoeld op 7 kritische prestatie maatregelen zoals uitstoot van broeikasgassen, N-overschot, landschapselementen, kruidenrijk grasland...

Ten slotte gaf Anne aan dat het er naar uit ziet dat in het nieuwe EU landbouwbeleid, de betalingen zullen verschuiven van directe betalingen nu naar betalingen waar de lidstaten meer grip op hebben. Zo zouden de lidstaten meer vrijheid krijgen om betalingen meer te koppelen aan “ecologische maatregelen”, wat de mogelijkheid creëert om in de toekomst een echt verdienmodel uit te bouwen rond natuurinclusieve landbouw

- **Astrid Manhout (Van Hall-Larenstein): Weidevogels: mozaïekbeheer en kruidenrijk gras**
Astrid opende met een opmerkelijk cijfer: Naar schatting 80% van de EU weidevogelpopulatie broedt in Nederland. Hoewel elke weidevogel verschillende noden heeft voor voedsel en nestgelegenheid, zijn er een aantal maatregelen die in het algemeen gunstig zijn voor weidevogels, zoals de aanleg van een “Plas-dras”. Hierbij wordt een dijkje

rond een weideperceel aangelegd, wat toelaat het perceel nat te pompen zodat tot in juni natte voedselrijke percelen gecreëerd worden. Een minder ingrijpend alternatief is de “greppel plas-dras”, waarbij de waterverhoging zich beperkt tot de greppels. Aanleg van kruidenrijk grasland is een andere maatregel die algemeen als gunstig wordt gezien voor weidevogels door de aanwezigheid van meer insecten. Goede literatuur die deze aanname bevestigt is echter schaars. Kuikenvelden, waarbij een zone van min 50m² rond een nest niet gemaaid wordt, is een maatregel die zijn nut reeds bewezen heeft. Ideaal is van op landschapsniveau te streven naar een mozaïek van vroeg, laat en niet gemaaide percelen. Een knelpunt bij al deze maatregelen is de zwaarte van het grasgewas: de weidevogels en hun kuikens hebben een lichte open zode nodig om gemakkelijk naar voedsel te kunnen zoeken. Een ander probleem zijn predatoren zoals vossen: wanneer deze maatregelen geclusterd voorkomen, hebben deze het al te gemakkelijk om de kuikens te verschalken. Astrid toonde een aantal resultaten uit de projecten “Winst uit weidevogels” in Zuid-Holland en “Koeien en kansen” in Friesland. Tot slot wees Astrid er op dat het erg belangrijk is de landbouwers goed te betrekken en te enthousiasmeren om de slagingskansen van dergelijke projecten te vergroten.

- **Jeroen Pijlman (Louis Bolk Instituut): Functionaliteitskruiden: focus op smalle weegbree.**
Het land waar men het meest ervaring heeft met de teelt van smalle weegbree in weidemengsels of in reincultuur is met grote voorsprong Nieuw-Zeeland. Het gros van de beschikbare onderzoeksresultaten en van de beschikbare rassen is dan ook uit NZ afkomstig. Louis Bolk instituut is al een aantal jaren betrokken bij een aantal onderzoeksprojecten i.v.m. gebruik van smalle weegbree op Nederlandse bodem. In deze proeven kwam het positief effect van weegbree op de graslandproductie duidelijk naar voren, in het bijzonder op zand. In een proef, die anno 2019 nog loopt op KTC Zegveld, wordt het effect van de samenstelling van gras-weegbree mengsels op de opbrengst en voederwaarde getest. De proef vergelijkt vier behandelingen: 0%, 33%, 66% of 100% weegbreezaden in het gras-weegbree mengsel. In het droge jaar 2018 was er een duidelijk positief effect van de aanwezigheid van weegbree op de opbrengst. Vooral in de 2^e en 3^e snede is was de bijdrage van weegbree aan de opbrengst belangrijk. De samenstelling van het gras-weegbree zaadmengsel leek niet zo'n groot effect te hebben op de samenstelling van de geoogst biomassa. Afgezien van het opbrengstverhogend effect, zijn er meer redenen waarom weegbree interessant is: het bevat biologische nitrificatie inhibitoren (BNI). Recente onderzoeken uit NZ tonen aan dat deze BNI's leiden tot een verlaagde nitraatuitspoeling onder urineplekken bij grazend vee. Ook de lachgasemissie verlaagd in grasland dat weegbree bevat. Jeroen mat soortgelijke effecten op de proef op veengrond bij KTC Zegveld. De BNI's hebben ook op dierniveau een effect: het eiwit van weegbree of gras-weegbree is bestendiger en de methaangasproductie zou wat verlagen. Ten slotte bevatten weegbree en andere kruiden zoals cichorei en paardenbloem meer mineralen als gras, wat de diergezondheid ten goede komt.
- **Stephanie Schelfhout (FORNALAB, Universiteit Gent): Hoe van productief landbouwland naar kruidenrijk grasland?**
Hoe we kruidenrijkgrasland kunnen omzetten naar productief landbouwland is goed bekend. Hoe de omgekeerde beweging kan gemaakt worden was het studieobject van Stephanie Schelfhout in haar doctoraatsonderzoek. Belangrijke factoren om deze laatste beweging tot een goed eind te brengen zijn van biotische (welke soorten zitten nog in de zaadbank) en

abiotische aard (pH en P-concentratie bodem). In Vlaanderen, waar Stephanie haar studie uitvoerde, blijkt vooral de hoge P voorraad in bodem van veel percelen een knelpunt te zijn. De bodemanalyse uitslag van 12 mg Olsen P (dit is een maat voor de hoeveelheid plantbeschikbaar P die jaarlijks vrijkomt) bleek in het onderzoek van Stephanie, een magische grens om naar soortenrijk gras te gaan. Om de P concentratie van een perceel snel te doen dalen, kan men P uitmijnen: door bekalking, N- en K-bemesting streeft men naar een maximale P export door de geoogst biomassa. Een rekenvoorbeeld toonde echter dat op vele percelen de uitmijnstrategie verschillende decennia zou moeten aangehouden worden alvorens de P concentratie beneden de “magische grens” voor kruidenrijk gras zou dalen. Een alternatief voor dergelijke moeilijk te verschrallen percelen is “zoemrijk grasland”: hierbij wordt de vegetatie gestript en doorgezaaid met een bloemenmengsel, om tot een ijle bloemenrijke vegetatie te komen.

- **Goaitske Iepema (Van Hall Larenstein): Beheer van kruidenrijk grasland.**

Uit een kleine test bleek dat de aanwezigen de meest gebruikte soorten in kruidenrijk grasland behoorlijk goed herkennen. Over hoe deze kruiden-gras mengsels te beheren vertelde Goaitske meer. Eerst en vooral dient de vraag gesteld te worden: Wat is het doel van het kruidenrijk grasland? Is de drijfveer economisch (hogere melkprijs uit gediversifieerde melkstroom), ecologisch, diergezondheid...

Aan de hand van de resultaten van het project “Koeien en Kruiden” besprak Goaitske een aantal succesfactoren om tot kruidenrijk gras te komen.

Tot slot toonde Goaitske de proefopzet van een nieuwe proef die het effect van kruidenrijk gras op de productie van melkkoeien zal onderzoeken. Deze proef zal anno 2019 aangelegd worden op de Dairy Campus.

Vóór de Lunch vond nog de uitreiking van de 2^e NVWV scriptieprijs plaats. Vier studenten die in 2018 afstudeerden stuurden een werk in (zie Tabel). De jury bestond uit Alex De Vliegheer, Frans Aarts en Agnes Van den Poll-van Dasselaar. De jury verkoos unaniem de scriptie van Arthur Wyckaert als beste werk. De winnaar werd beloond met een cheque van 500 euro. Arthur vertelde dat een belangrijk deel van het grasland op het ouderlijke melkveebedrijf, gelegen in de IJzevallei, ’s winters frequent overstroomd, wat een erg negatieve invloed heeft op de botanische kwaliteit van deze graslanden. Arthur ging in zijn scriptie na of rietzwenkgras een beter alternatief zou zijn voor Engels raaigras om op deze percelen mee in te zaaien. Arthur legde hiervoor drie proeven aan: 1) een potproef waarbij potten rietzwenk en Engels raai gedurende aan verschillende overstromingsduren, gaande van 0 tot 7 weken, werd blootgesteld. 2) een lysimeterproef, waarbij beide soorten een groot deel van de winter met hun voeten onder water stonden 3) een velproef op een overstromingsgevoelig perceel van het ouderlijk melkveebedrijf. Uit al deze proeven bleek rietzwenkgras de overstroming beter te verdragen dan Engels raaigras.

Auteur	Instelling	Titel scriptie
Dekker Collin	Aeres Hogeschool Dronten	Gewasrotatie tulpen op grasland
Gubbens Carl	Aeres Hogeschool Dronten (ism. For Farmers)	Mest be- en verwerking _beter rendement door verbeterde kringloop
Van Zandbrink Ron	Van Hall Larenstein	Restore and boost ecosystems while maintaining a healthy economic farm business
Wyckaert Arthur	Universiteit Gent	Engels raaigras en rietzwenkgras onder wateroverlast

Foto 1 Arthur Wyckaert (Ugent) neemt de 2e NVWW scriptieprijs in ontvangst van Agnes van den Poll.

Na de lezingen brachten we een bezoek aan de kassen van de Radboud Universiteit te Nijmegen. Professor Eric Visser (Experimentele plantecologie) leidde rond in het nieuwe kassencomplex en proeftuin. In de kassen gebeuren onder andere proeven i.v.m. de vruchtzetting bij tomaat, proeven met eiwitrijk *Azolla* kroos, lisdodde en riet als voeder,... In de proeftuin stonden we even stil bij de “proefsloot” waar de capaciteit om nutriënten uit slotwater te halen van verschillende vegetaties wordt vergeleken. Ten slotte kregen we uitleg over een gras-ecologische proef uitgevoerd in het impressionante “Phytotron” onder de droogtetunnel. In deze proef onderzoekt men o.a. de migratie van soorten door grasland.

Foto 2 Eén van de proefsloten in de proeftuin van Radboud universiteit.

Foto 3 Prof. Visser aan het woord bij een gras-ecologische proef in het Phytotron van de Radboud Universiteit.

Zoals de traditie het voorschrijft eindigden we deze dag met een gezellige borrel.

Mathias Cougnon (8/8/2019)